

Vilje og evne til å si imot og stå imot

Per Bjørn Foros, Arne Johan Vetlesen
Angsten for oppdragelse
 Et samfunnssetisk perspektiv på dannelsen.
 276 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2012.
 Pris NOK 299
 ISBN 978-82-15-01844-7

Denne boken er av interesse for hele samfunnet og særlig for de akademiske fagene, fordi alle samfunnsmedlemmer berøres av spørsmål om oppdragelse, og alle akademiske fag bygger sin selvforståelse og sitt samfunnsoppdrag på bidrag til både oppdragelse og dannelsen.

Forfatterne er en pedagog og en moralfilosof. Begge har eller har hatt oppdragelse og utdanning som sine sentrale livsoppgaver, både som fagpersoner og privatpersoner. Begge oppfatter det som sin plikt, etter beste evne, å bidra til den offentlige samtalen om de sentrale anliggende i dagens norske samfunn. De beveges av en personlig uro.

Budskapet er forankret hos betydelige tenkere, som Theodor Adorno, Hannah Arendt, Zygmunt Bauman, Jürgen Habermas, Hans Jonas, Knud Løgstrup og Charles Taylor. Adornos utsagn, «I dagens samfunn kan individet bare overleve som kraftsentrum for motstand: oppdragelse må bety oppdragelse til å si imot og å stå imot», kan nesten forstås som bokens motto. Og ordet *motstand* er bokens kjerne, dog ikke i betydning «opposisjon eller trass mot oppdragelsen», men snarere motstand i utadrettet, samfunnsmessig, ja, politisk forstand. Å kunne stå imot eller si imot krefter utenfra som, på kommersielt, ideologisk eller teknologisk grunnlag, definerer hva som har verdi, og hva som er fremskritt, er den samfunnssetiske utfordringen som oppdragelsen og dannelsen av dagens unge mennesker må sikte mot.

Forfatterne refererer bl.a. til Hans Jonas som uthevet ansvarlighet som et prinsipp («Das Prinzip Verantwortung»), og da særlig rettet mot fagpersoner innen det ekstremt teknologidrevne kunnskaps- og praksisfeltet medisin. De refererer også til Hannah Arendt som sterkt understreket forpliktelsen som påligger den voksne, læreren eller forelderen, med henblikk på selv å akseptere sitt ansvar for den verdenen de skal formidle kunnskap om.

Viljen og evnen til å ta ansvar for egne standpunkter og egne handlinger, for andre mennesker, for samfunnet og for verden, er det motsatte av å være konform eller opportunistisk, en medløper eller klakør. Denne viljen og evnen heter *myndighet* – den kan komme til uttrykk i at noen påtar seg rollen som varsler, den kan føre til at noen utsier det alle andre tier om, og den kan bevirke at noen ser og navngir noe som alle andre vender blikket bort fra. Denne viljen og evnen hviler på personlig integritet og på egen dømmekraft, fostret frem gjennom en oppdragelse som har myndighet og ansvarlighet som mål, snarere enn autonomi og individualisme.

Forfatterne Foros og Vetlesen «relanserer dannelsen som et tidsaktuelt og framtidsrettet begrep». De gjør som de lærer: De tar sin egen uro, en følge av egen samfunnssetisk og profesjonell ansvarsbevissthet, på alvor og gir den form, ord og struktur i en helt klart verdiforankret – si normativ – og konsistent argumentasjon. Argumentene favner et bredt spektrum fra nære til globale emner, situasjoner, problemer og utfordringer. De er begge gode lærere fordi deres engasjement og alvor er åpenbart, deres viten favner bredt og lodder dypt, og deres verdibevissthet hersker det ingen tvil om. Slik fremstår de som forbilder for oss andre akademikere, lærere, foreldre og besteforeldre som har barns oppdragelse og unge menneskers dannelsen og utdanning som sitt store privilegium og ansvar.

Anna Luise Kirkengen
 Enhet for forskning
 Akershus universitetssykehus

Oppgitte interessekonflikter: Anmelder kjenner ikke Per Bjørn Foros, men Arne Johan Vetlesen. Hun har sammen med ham skrevet artikkelen *Hva er original vitenskap* som er publisert i TDNLF 2009; 129; 1009. Hun har også nylig sammen med Arne Johan Vetlesen og Thor Eirik Eriksen skrevet og sendt inn et manus til tidsskriftet *Medicine, Health Care and Philosophy*. For øvrig tilhører anmelder og forfatter ulike fagområder og ulike arbeidssteder og har ingen private relasjoner.

Nøkternt om sjalusi

Arne Repål
Sjalusi
 Kjærlighetens skyggesider. 168 s.
 Oslo: Aschehoug, 2012. Pris NOK 349
 ISBN 978-82-03-39062-3

Målgruppen er primært dem som sliter med sjalusi og deres partnere. Hensikten er å forklare hva sjalusi er, vanlige årsaker og ikke minst vise en vei ut av problemet. Løsningen som presenteres, bygger på tradisjonell kognitiv terapi.

Det er sju kapitler. Først beskriver forfatteren sjalusi som fenomen. Han presenterer vanlige årsaker og definerer og avgrenser den problematiske sjalusien fra den normale sjalusien. Deretter presenterer han den kognitive modellen for endring av tanker, følelser og atferd, og han gir konkrete råd om hvordan sjalusi kan reduseres. I et eget kapittel beskriver han hvordan det kan være å leve med en sjalu partner, og til slutt omtales utroskap.

Språket er enkelt og likeframt, og små vignetter fra samtaler med pasienter gjør fremstillingen levende og aktuell. Selv om temaet i seg selv er dramatisk og til tider livsødeleggende holder forfatteren en språklig distanse med sin nøkterne fremstilling.

Den vanligste årsaken til sjalusi hevdes å være mindreverdsfølelse, negativt selvbilde og/eller dårlig selvtilit. Sannsynligvis kan sjalusi også opptre hos personer med høye tanker om seg selv og stor selvtilit. Også disse kan utvikle et urimelig eieforhold til sin partner, men dette er lite fremme i boken. Jeg savner referanser i teksten. Forfatteren viser flere steder til forskning om sjalusi, men selv om han omtaler funnene, er det ingen henvisning til selve referansen. En side med *Litteratur* på slutten hjelper lite når mange av de omtalte referansene ikke finnes i denne oversikten. Et annet trekk som kan virke forstyrrende, er en rekke gjentakelser. Ganske ofte kommer det repetisjoner av ting som er sagt tidligere, av typen «Jeg har tidligere skrevet» eller «Som sagt tidligere». Boken ville blitt noe kortere uten gjentakelsene, men antakelig like god og mer poengtert.

Styrken er at boken har potensial til å kunne bli til konkret hjelp for par som sliter med sjalusi, enten man er den sjalu parten eller partner. Den kan også leses som en innføring i kognitiv terapi med sjalusi som eksempelfortelling. De grunnleggende begrepene og forholdet mellom tanker, følelser og atferd forklares og beskrives på en enkel og forståelig måte. Jeg anbefaler boken til par som sliter med sjalusi, og til leger eller terapeuter med behandlingsansvar, hvor sjalusi er en del av eller hele problemet.

Ingvard Wilhelmsen
 Institutt for indremedisin
 Avdeling Haraldsplass Diakonale Sykehus, Bergen